

DET SØGENDE ØJE af Theodor Christensen

Forfatteren — og dertil instruktøren — *Johannes Allen* har efter premieren på „Ung leg” ytret sig lidt vredladent, fordi man har villet se noget i hans film, som slet ikke var til-sigtet. Hans protest bør have medhold. Man har beskyldt ham for sædeligt pikanteri og til den ende peget på forskellige former for publicity, udfoldet omkring filmens produktion og efter dens udsendelse. Men filmen har såvidt vides også en producent, som vel kan være mand for at udnytte sagen med passende smartness.

Filmen selv er velgørende fri for spekulation i pornografisk skueglæde; den frembyder intet af den pirrende, boblende og chokerende uanstændighed, som filmens reklamemagere og modstandere har lokket tilskueren til at vente. At de unge går i seng med hinanden er vel lige så naturligt, som Birte — filmens „onde” pige — siger det. At deres miljø, velstandens og lediggangens, tillader dem at beskæftige sig med *det* og mindre med andet, er vel et af filmens problemer, en af grundene til, at Allen har skrevet den. Men chokerende? Skulle det være forbøffende, at de unge leger forbudte lege, og — om man så må sige — overdriver? Er der noget enestående i den gammelkendte umoral, som er et af tilværelsens fundament, og som naturligvis kan forrykkes, blive skævt og dramatisk?

Mere overraskende finder jeg filmens forældre, som af deres egen forkludrede tilværelse ikke behøvede at udlede en så fortvivlende idiotisk holdning til børnene. Som de fremtræder i „Ung leg”, forbliver de postulater. Det skyldes næppe, at de ikke eksisterer, men snarere at de som andre skikkelser og situationer i filmen ikke fremtræder med kunstnerisk sikkerhed. Spil, personinstruktion, billedføring, tempo og forløb — kort sagt hele den filmiske *réalisation* lider af usikkerhed. Det er ikke moralske, men kunstneriske brist, man kan bebrejde Johannes Allen. Og hvis en forsonende

røst skulle minde os om, at dette er et debutarbejde, må jeg — lidt ufint — gøre opmærksom på, hvad Allen gentagne gange har hævdet i skrift og tale: Når instruktører vil lave film, bør de alliere sig med folk, der kan skrive. Med samme ret kan man bede skribenter, der vil lave film, om at alliere sig med instruktører.

*

Der er tilløb til filmdebat i dagspressen. *Jørgen Budtz-Jørgensen* og *Erik Ulrichsen* har i „Dagens Nyheder” været i ringen. Jeg er i den heldige situation at være lidt uenig med begge. Så hvis det ikke er et privat slagsmål, melder jeg mig. Ulrichsen bebrejder dagbladskritikeren, at han ikke møder med den ideale fordring til de film, han skal anmelde. Han tager valent på dårlige film og skader derved de godes omdømme. Han har ikke integritet til at sige fra. Hertil svarer Budtz-Jørgensen, at en humoristisk behandling er mere virksom end en seriøs nedrakning. 1—0 til Budtz-J., som derefter går til angreb, hvori han viser sig svagere. Han beskylder sin modpart for så grimme ting som „sekerisk filmologi”, „kritisk storvask” og „teoretisk vridemaskine”, hvilket kun viser, at Budtz-J. ikke har villet tage filmen med den kunstneriske alvor, som sagen kræver og kritikeren selv har behov for. Om han vil meddele det læsende publikum resultaterne fra sin „teoretiske vridemaskine” bliver et pædagogisk anliggende. Men den konklusion, han agter at forelægge i et dagblads spalter, kan ikke købes let. Det koster også arbejde at vurdere en middelmådig film, selv om man måske mener, at en del af arbejdet ikke egner sig til offentliggørelse i en avis.

Budtz-J. må have et horn i siden på filmteorien. For selvfølgelig mener han også, at

det er et alvorligt arbejde at give dårlige film, hvad de fortjener. Den virkelige uenighed må gælde vurderingen, dens synsvinkler, metoder, hvad film egentlig er — alt det man selv sagt ikke kan skrive om til daglig. Hvis denne uenighed kunne bringes frem om ikke i dagspressens så i „Kosmorama“'s lys, skulle jeg med glæde erklære striden for uafgjort og dømme omkamp.

*

Erik Balling melder sig også i filmdebatten. Dog ikke i dyst med gladiatorer som de ovennævnte. Han inviterer hele publikum ind i manegen og afleverer knap nok en skinfægtning, før han kapitulerer. Han erklærer derefter sejherrerne sin kærlighed og tilbyder dem sin tjeneste med en sidebemærkning til de forbløffede læsere: „For we that live to please must please to live . . . En sandhed, der kan komme til at ligne en dårlig undskyldning, så længe den kun ses i relation til den sociale, økonomiske og praktiske afhængighed af publikum.“ Sådan står der i Ballings kronik i „Politiken“ 13/1—57. Prøver han da så at se denne sandhed i nogen anden relation? Nej, resten af kroniken er en af de sædvanlige jerimiader over, at dansk film koster dyrt, og at den skal ses af masser af mennesker, og at det er een lang balancegang at nå resultater på de vilkår. Man forstår så udmærket, at „Politiken“ kalder sin leder to dage senere „Dansk films dilemma“, for just dette er det indtryk, Ballings kronik efterlader. Man kunne ønske, at han havde gjort mere ud af den „stræben efter at få publikum til at ønske, hvad man giver“, som omtales i forbigående. Den amerikanske manuskriptforfatter *Dudley Nichols* har engang sagt det således, frit gengivet: Vi ved, at film er en forretning. At den går, behøver vi ikke at tage os af. Det skal industriens maskineri nok sørge for. Vor opgave er at prøve at gøre filmene en lille smule bedre år for år, ikke at tillade, at de lidt efter lidt bliver en lille smule værre.

Vi har ikke så forfærdelig meget udbytte af Ballings standpunkt, hvis det blot udtrykker et forsvar for den produktion, han er medansvarlig for. Han skylder os ingen undskyldning, og enhver har lov til at have højere idealer end hans egne film kan nå op til. Det hænder, at folk går i stykker på *den ideale fordring*, men man kan også komme til kort af mangel på den. Enhver sin død.

*

Filmdebatten her i „Kosmorama“'s sekteriske spalter fortsætter uanfægtet, og selv Erik Bal-

ling mener, at rabiat fanatisme kan være inspirerende, idet han dog udtrykkelig undtager de hjemlige former for dette nådige skulderklap. I sidste nummer af „Kosmorama“ nævnes forskellige film som nogle af de bedste i 1956. Blandt andet ser jeg, at *Siodmaks* „Rotterne“ fremhæves stærkt, mens f. eks. *Käünners* „Himmel uden stjerner“ må nøjes med trøstende omtale. Det kan da ikke for alvor være meningen? „Rotterne“ med dens overspændte iscenesættelse, med *Göran Strindbergs* såkaldt ekspresionistiske billedarbejde, der er lige så virtuost som malplaceret, som forvirrer de lige glade og vækker modvilje hos de kyndige? „Himmel uden stjerner“ er med al sin sentimentalitet langt mere helstøbt.

*

Jeg er ikke sikker på, at jeg vil være med til den biografisk-geografiske personal-filmhistorie så langt som *Ulrichsen* driver den i sin artikel om *John Huston*. Den kan anvendes, når man ikke slipper det faste greb om den pågældende instruktørs kunstneriske teknik, men brugt med stiv sind fører den til de mærkeligste generaliseringer. Eksemplet giver *Ulrichsen*, når han lovpriser *Hollywoods* disciplin og „kunsten ind ad bagdøren“-princippet. Ved en anden lejlighed, og uden for denne rubrik, vil jeg gerne specificere mine indvendinger. Jeg skal love ikke at gøre det så langt som *Aranda* i sin udmærkede, men virkelig lange artikel om *Buñuel*.

*

Det var en oplysende artikel, der forøgede min utilstrækkelige viden om den skrækelige spanier. Jeg ville have været gladere, hvis *Aranda* ikke så energisk havde sat *Buñuel* i modsætning til folk i flæng blandt filmens største og udnævnt *Eisenstein* og *Pudovkin* til æsteter, mens *Buñuel* kommer i kompagni med *Dovsjenko*, fordi de fortæller os om livets fundamentale vilkår. Som om de to andre ikke gjorde det!

Jeg er en stor beundrer af *Buñuel*, men jeg vil alligevel forbeholde mig ikke at beundre hans virtuose, hans enkle og hans ubehjælpssomme film lige højt. Jeg kan godt se, at man derigennem kvalificerer sig til at kaldes en virkelig *Buñuel*-beundrer. Men jeg tror på, at når man oplever kunstnerisk, så ser man selv i livets primitiveste bund et æstetisk møster. Dets levendegørelse er betinget af kunst. Det findes ikke i det kunstløse.